

Mol.luscs continentals a Borriana

ROBERT ROSSELLÓ

L'interés gastronòmic que el valencià sent pels caragols, no ha anat generalment parell a l'interés científic. En concret, no són gaire freqüents els estudis sobre la fauna malacològica continental de les terres valencianes, i encara ho són menys els referits a la província de Castelló.

Recentment, i gràcies a l'amic i biòleg Joaquin García, va arribar a mans meues un treball monogràfic sobre el tema (veure bibliografia n.º IV), publicat l'any 1981 al **Boletín de la Sociedad de Historia Natural de Baleares**, l'autor del qual és Luis Gasull. No cal dir que fou una grata sorpresa.

L'esmentat autor va visitar Borriana al llarg de les campanyes de recolecció de mol.luscs terrestres i d'aigua dolça fetes a la província, i al seu treball apareixen citades, directament o indirectament, prop de 25 espècies trobades al nostre poble. Donat que actualment no existeix cap altra informació referida a Borriana sobre aquest camp concret de la zoologia, crec justificat l'interés que representa l'estudi d'en Gasull per a nosaltres, i no he pogut resistir la temptació de fer-ne una recopilació, objectiu principal d'aquesta nota que ací publiquem. Per la nostra banda, aportem també cinc cites d'espècies comunes no esmentades per l'autor.

El mostreig fet per Gasull a Borriana no és exhaustiu, sens dubte perquè mai no va pretendre de fer-ho així. Invariablement, totes les cites de referència són «Burriana-Playa» i «Burriana-Acequia del Puerto». És clar que l'investigador no va visitar el Millars, el Clot o els sequiols de l'antiga marjal, ni va prendre mostres de qualsevol altra zona del terme. A canvi, ens ofereix dos interessants citacions indirectes d'altres autors sobre exemplars també provinents de Borriana: L'espècie *Melanopsis dufourii tricarinata* (Bruguère), forma *subgraellsiana* (= *M. subgraellsiana* Bourguignat), donada per Azpeitia (1933), i el bivalve *Psilunio littoralis* (Cuvier), donat per Rossmässler, sobre el qual diu textualment: «Rosmässler cita la especie de Burriana, Acequia Palafanga, y del Río Mijares».

Segons ja hem suggerit, la relació de la malacofauna del nostre terme que apareix referida a l'esmentat treball és incompleta. Això és evident, no solament perquè no era l'objectiu de l'autor, sinó també per les absències significatives que hi trobem, i que a continuació ens atrevim a assenyalar, tot i que no ens reconeixem experts en la matèria.

Cinc espècies que coneixem bé (tres helicids, un subulínid i un milàcid), i que no hi apareixen citades, són: en primer lloc el caragol comú, *Cryptomphalus aspersus* (Müll); la que ací anomenem «caragola avellanenca», *Theba pisana* (Müll) —també

molt comuna, i que hom distingeix molt bé de l'espècie pròxima de melic ample *Cerņuella virgata* (Da Costa)—. Tenim, en tercer lloc, el «caragol moro», *Otala punctata* (Müll), antigament prou freqüent i ara cada volta més difícil de vore. També la *Rumina decollata* (L), relativament comuna als horts i herbassars de les vores dels camins. Finalment, la babosa *Milax nigricans* (Schultz), també freqüent als horts, on podem trobar-la rosegant taronges caigudes o reposant sota la fullarasca.

D'un conjunt de 90 espècies donades per l'autor per a la província de Castelló, apareixen 23 referències textuais a Borriana, de les quals destaquem la *Hohenwartiana eucharista* (Bgt), (cita Borriana com a localitat única en relació a la província); *Potamopyrgus jenkinsi* (Smith) i *Zonitoides nitidus* (Müll) són constatades només a Borriana, a banda d'una altra localitat. Per fi, de la *Succinea elegans* Risso puntualitza textualment: «*Los mayores ejemplares son de Burriana, Acequia del Puerto, y miden alt. 12,5 y diam. 6 mm.*»

Presentem a continuació un llistat complet de les espècies de mol.luscs continentals trobats a Borriana, segons l'esmentada obra d'en Gasull. Hi afegim també els cinc tàxons que considerem «grans oblidats» per l'autor. Segurament n'hi ha uns quants més, i des de l'aproximació al tema que aquestes pàgines poden significar voldríem animar algú a fer l'estudi complet que fóra de desitjar per a Borriana.

Família	Espècie	
Succineidae	<i>Succinea elegans</i> (Risso)	(1)
Vallonidae	<i>Vallonia pulchella</i> (Müll)	(2)
Zonitidae	<i>Oxychilus (Oxychilus) draparnaudi</i> (Beck)	(3)
	<i>Zonitoides nitidus</i> (Müll)	(4)
Milacidae	<i>Milax nigricans</i> (Schultz)	(5)
Ferussacidae	<i>Hohenwartiana eucharista</i> (Bgt)	(6)
	<i>Cecilioides acicula</i> (Müll)	(7)
Subulinidae	<i>Rumina decollata</i> (L)	(8)
Neritidae	<i>Theodoxus fluviatilis</i> (L)	(9)
Melanopsidae	<i>Melanopsis dufourii tricarinata</i> (Brg)	(10)
Helicidae	<i>Cerņuella virgata</i> (Da Costa)	(11)
	<i>Trochoidea elegans</i> (Drap)	(12)
	<i>Cochlicella acuta</i> (Müll)	(13)
	<i>Cochlicella barbara</i> (L)	(14)
	<i>Theba pisana</i> (Müll)	(15)
	<i>Eobania vermiculata</i> (Müll)	(16)
	<i>Otala punctata</i> (Müll)	(17)
	<i>Cryptomphalus aspersus</i> (Müll)	(18)
Hydrobidae	<i>Mercuria confusa</i> (Fld)	(19)
	<i>Pseudoamnicola conovula</i> (Fld)	(20)
	<i>Potamopyrgus jenkinsi</i> (Smith)	(21)
	<i>Bithynia tentaculata</i> (L)	(22)
Physidae	<i>Physa acuta</i> (Drap)	(23)
Lymnaeidae	<i>Lymnaea peregra</i> (Müll)	(24)
	<i>Lymnaea truncatula</i> (Müll)	(25)
Unionidae	<i>Psilunio littoralis</i> (Cuv)	(26)
Sphaeridae	<i>Psidium casertanum</i> (Poli)	(27)
	<i>Psidium nitidum</i> (Jennyns)	(28)

Acompanyem el text del corresponent complement iconogràfic, que creiem necessari per a dotar-lo de la suficient dimensió divulgadora. Les il·lustracions no tenen la uniformitat desitjable, però no hem pogut fer-ho d'altra manera. Cada figura va acompanyada d'una regleta de referència, que ens indica el tamany real de l'exemplar. Totes les espècies hi són reproduïdes, exceptuant la (19). Les il·lustracions corresponents als següents números (1) (20) (23) (27) (28), representen només gèneres, donat que no n'hem trobat de més explícites. Les figures (1) (23) (27, 28) són nostres, mentre que les fotografies, i la figura n.º 20, apareixen en l'obra d'en Gasull (bibliografia n.º II, III i IV); les altres són preses de Kerney & Cameron (bibl. n.º V).

APÈNDIX: NOMS VULGARS DELS CARAGOLS DE TERRA A BORRIANA.

caragol	<i>Cryptomphalus aspersus</i> (Müll)
caragola avellanenca	<i>Theba pisana</i> (Müll)
caragola de pato	<i>Cerneuella virgata</i> (Da Costa)
caragol moro	<i>Otala punctata</i> (Müll)
vaqueta	<i>Eobania vermiculata</i> (Müll)
babosa	<i>Milax nigricans</i> (Schultz)

BIBLIOGRAFIA

I) AZPEITIA MOROS, F. (1933). Conchas bivalvas de agua dulce de España y Portugal. *Mem. Inst. Geol. y Min. de España*. (Madrid).

II) GASULL, L. (1971). Fauna malacològica de las aguas continentales dulces y salobres del Sudeste Ibérico. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares*, 16: 23-82. Palma de Mallorca.

III) GASULL, L. (1975). Fauna malacològica terrestre del Sudeste Ibérico. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares*, 20: 5-148. Palma de Mallorca.

IV) GASULL, L. (1981). Fauna malacològica terrestre y de agua dulce de la provincia de Castellón de la Plana. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares*, 25: 55-102. Palma de Mallorca.

V) KERNEY, M. P. & CAMERON, R. A. D. (1979). A Field Guide to the Land Snails of Britain and North-west Europe. *William Collins Sons & Co Ltd*. Glasgow.

VI) ROSSMASSLER, E. A. (1835-59). Iconographie der Land und Süßwasser Mollusken. Desden-Leipzig.

LÀMINA I

1. Succinea sp. Viu vora les séquies i sobre plantes aquàtiques. **2a-c. Vallonia pulchella.** Vista apical, lateral i basal de la conquilla. Espècie humícola, que es troba als llocs humits i ombrius, entre la fullarasca o sota les pedres. **3a-c. Oxychillus draparnaudi.** Conquilla en visió apical, lateral i basal. **3-d.** Aspecte de l'animal viu, que comparteix amb l'anterior hàbitats similars. **4a-c. Zonitoides nitidus.** Aspectes de la conquilla. Viu a les vores de les séquies i en general als llocs molt humits, entre la fullarasca i sota les pedres. **5a. Milax nigricans.** Aspecte de l'animal viu en moviment, i **5c,** contret. **5b,** base del peu. Viu en llocs humits, sota les pedres, entre la fullarasca, troncs, etc. **6. Hohenwartiana eucharista.** Viu sota les pedres, en llocs humits i al.luvions de les séquies i rius. **7. Cecilioides acicula.** Viu enterrat entre matèria orgànica, en ambients molt humits.

LÀMINA II

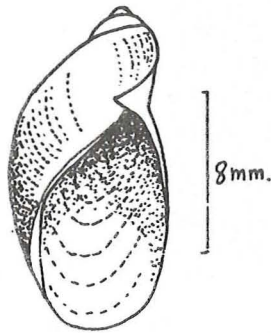
8a-c. Rumina decollata. 8b. Forma juvenívola, i **8c.** Conquilla pertanyent a un adult, sense àpex. **8a.** Vista frontal de la punta de la conquilla. Viu als horts i, en general, als llocs herbosos frescs. **9a-b. Theodoxus fluviatilis.** Espècie aquàtica, forma colònies en aigües netes i poc remogudes, damunt de les pedres. **10a-c. Melanopsis dufourii tricarinata.** Diferents tamany i formes de la conquilla, fotografiats a escala. Ambients aquàtics. **11a-f. Cernuella virgata.** Les figures **11d-f,** mostren possibles variants en la forma i coloració. Viu a les parets i damunt dels troncs dels arbres i de les herbes, en ambients eixuts i també als horts. **12. Trochoidea elegans.** Espècie psammícola que pot viure a les praderies de les arenès, i també als marges de camins, troncs d'arbres, etc.

LÀMINA III

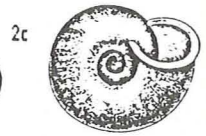
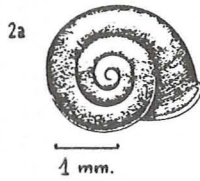
13a-b. Cochlicella acuta. Variants en la coloració de la conquilla. Viu als troncs dels arbres, murs, herbes, i és també psammícola. **14a-b. Cochlicella barbara.** Variants en la coloració de la conquilla. Es troba als llocs humits, séquies, praderies fresques, etc. **15a-c. Theba pisana.** Conquilla de color blanc **15a-b,** i amb dibuix **15c;** el marge de la boca acostuma a estar tenyit de rosa. Espècie psammícola i també molt comuna als cultius, vores de camins, etc., reposant dalt de la tija de les herbes altes. **16a-c. Eobania vermiculata.** Viu als horts, murs, arbres, sota les pedres, i també als indrets eixuts. **17. Otala punctata.** Viu als troncs dels arbres, canyars, etc. **18a-b. Cryptomphalus aspersus.** Es troba als cultius de regadiu, murs, troncs, etc.

LÀMINA IV

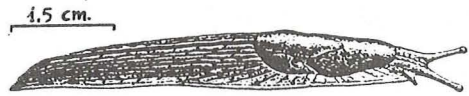
20. Pseudoamnicola sp. Viu sobre plantes aquàtiques, parets i substrats durs de les séquies i sequiols. **21. Potamopyrgus jenkinsi.** Forma colònies nombroses, a les séquies. **22. Bithynia tentaculata.** Viu en aigües estancades, on constitueix colònies nombroses. **23. Physa.** Noteu la forma sinistrorsa de la conquilla. **Physa acuta** (Drap.), és una espècie prou comuna que viu a les aigües estancades i no molt térboles, en colònies. **24a-b. Lymnaea peregra.** Aigües quietes i fonts, també en colònies. **25. Lymnaea truncatula.** Hàbitat similar a l'espècie anterior. **26a-b. Psilunio littoralis.** La fotografia **26b**, correspon a la *forma umbonatus* Rossm. Viu soterrada al fang de les séquies i estanys. **27-28. Psidium sp.** Hàbitat similar a l'espècie anterior.

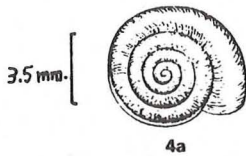
1 Succinea

Vallonia pulchella

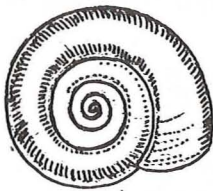
5a
Milax nigricans

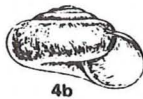
Zonitoides nitidus

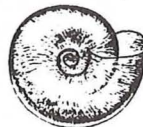
5c

3a

4b

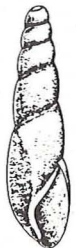

4c

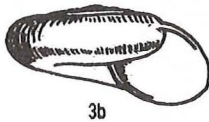

6 Hohenwartiana eucharista

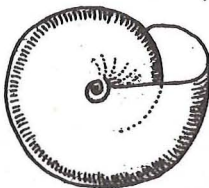
7.6 mm.

Cecilioides acicula 7

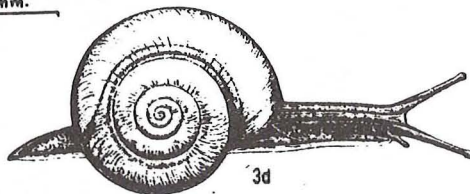

3b

3c

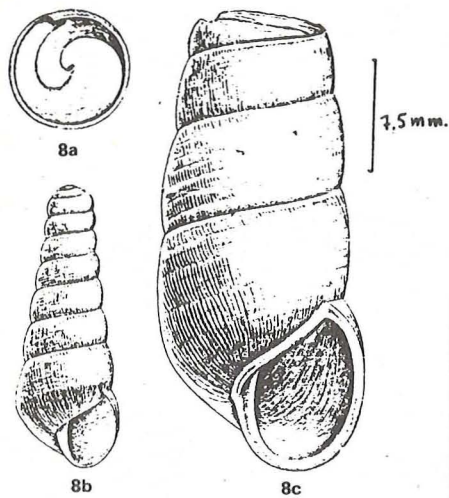
8 mm.

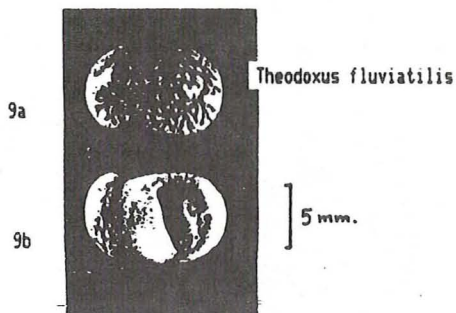
3d

LAMINA I

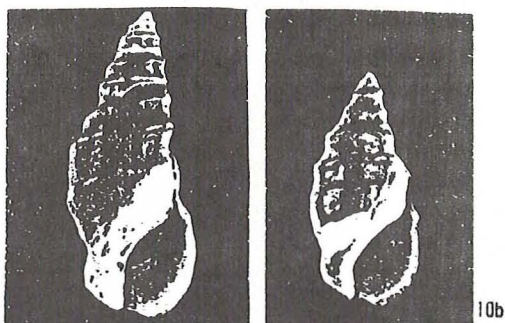
Oxychilus(Oxychilus)draparnaudi

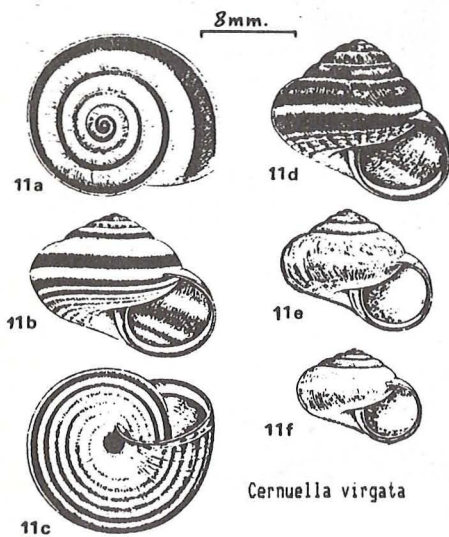
Rumina decollata

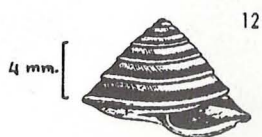
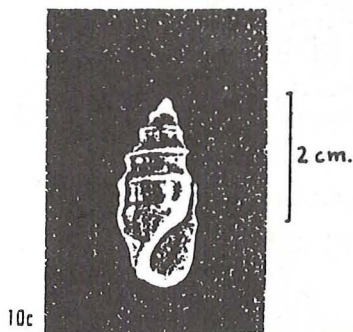
Theodoxus fluviatilis

Melanopsis dufourii tricarinata

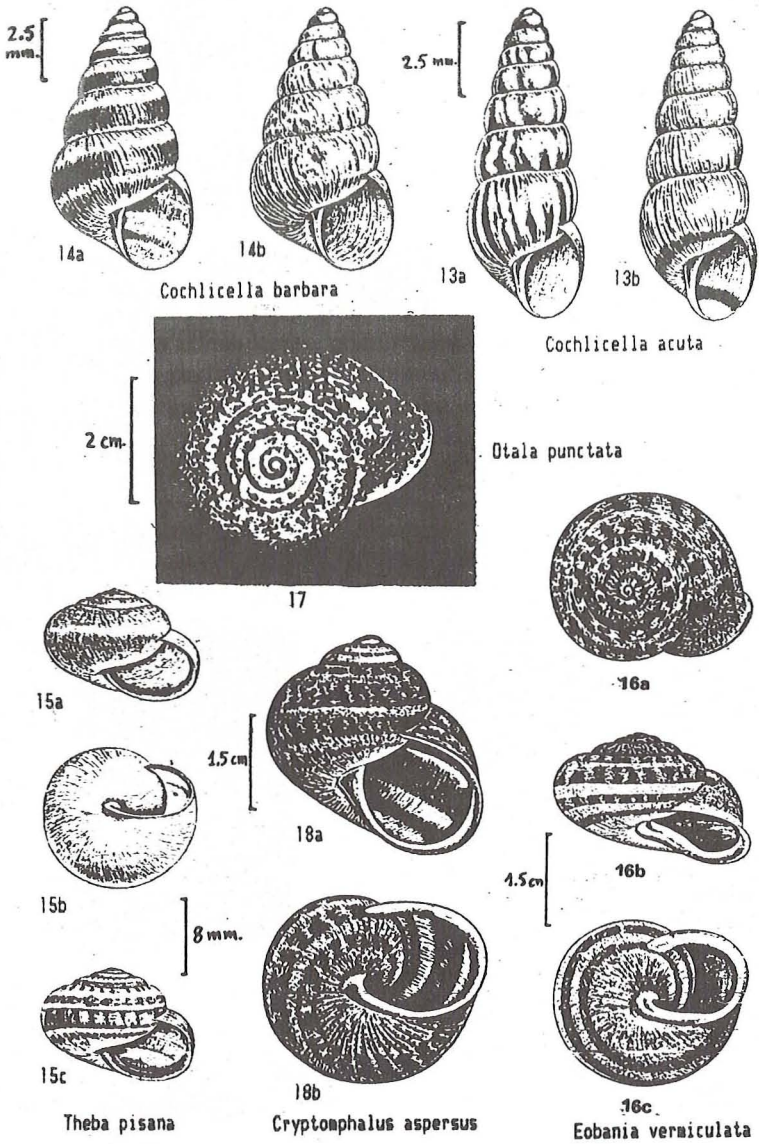

Cernuella virgata

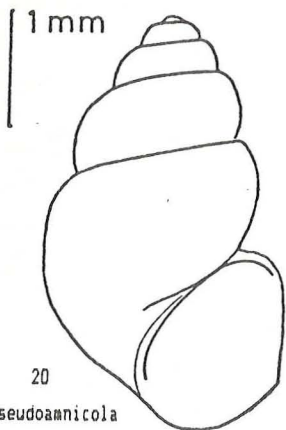
Trochoidea elegans

LAMINA II

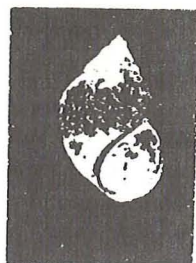

LAMINA III

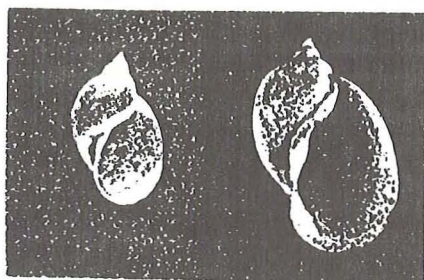

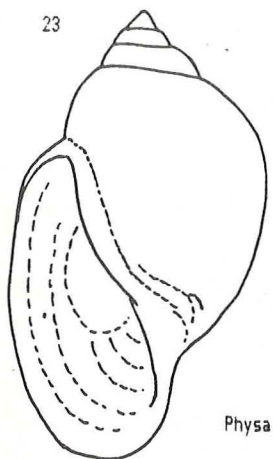
Potamopyrgus jenkinsi

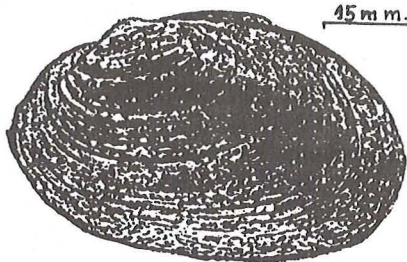
Bithynia tentaculata

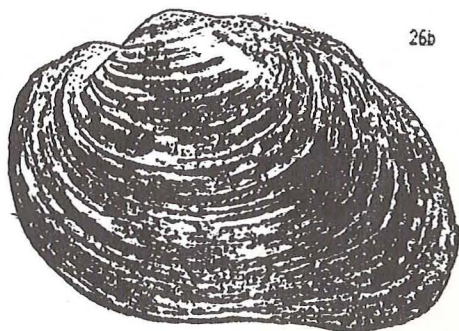
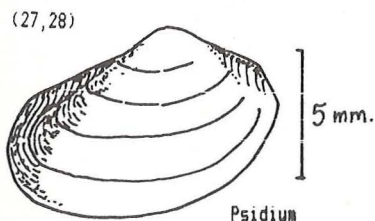
Lymnaea peregra

Lymnaea truncatula

Psilunio littoralis 26a

LAMINA IV